

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ ІМЕНІ ІВАНА ЗЯЗЮНА
Відділ андрагогіки**

АНИЩЕНКО Олена Валеріївна

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ АНДРАГОГА

навчальна програма

*підвищення кваліфікації
наукових, науково-педагогічних, педагогічних працівників*

Київ – 2020

УДК 37:316.48(07)

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (протокол № 13 від 28 грудня 2020 р.).

Рецензенти:

Баніт О.В. – доктор педагогічних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник відділу андрагогіки ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України;

Волярська О.С. – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри психології, педагогіки і туризму Київського національного лінгвістичного університету.

Аніщенко О.В. **Професійна компетентність андрагога: навчальна програма підвищення кваліфікації наукових, науково-педагогічних, педагогічних працівників, представників громадських організацій.** Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, 2020. 40 с.

Розробник: Аніщенко О.В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу андрагогіки ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України.

Програму підвищення кваліфікації «Професійна компетентність андрагога» розроблено з урахуванням індивідуальних запитів, освітніх потреб педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих, потреб стейкхолдерів, а також тенденцій професіоналізації освіти дорослих, досвіду розроблення подібних національних і зарубіжних програм, спрямованих на сприяння професійному розвитку педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників. Навчальний курс покликаний сприяти розвитку здатності цільової групи визначати місце контексту своєї професійної діяльності у сфері освіти дорослих, усвідомленню цінностей андрагогічно орієнтованої освітньої взаємодії, сутності професійної компетентності андрагога у поєднанні діагностичної, методичної, андрагогічної, гендерної, етичної, громадянської, рефлексивної та інших складових.

Програму адресовано науковим, науково-педагогічним, педагогічним працівникам, менеджерам закладів вищої, післядипломної освіти, педагогічному персоналу закладів неформальної освіти дорослих, представникам громадських організацій, майбутнім педагогам та іншим зацікавленим особам.

© Аніщенко О.В., 2020
© ІПООД імені Івана Зязюна
НАПН України

**Інститут педагогічної освіти
і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України**

Затверджую:

Директор

_____ **Л. Б. Лук'янова**

Погоджено:

*Заступник директора
з наукової роботи*

_____ **Л. О. Хомич**

Погоджено:

*Заступник директора
з експериментальної роботи*

_____ **Г. І. Сотська**

**ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації
наукових, науково-педагогічних, педагогічних працівників
«Професійна компетентність андрагога»**

Автор-укладач:

Аніщенко О. В., доктор педагогічних наук,
професор, завідувач відділу андрагогіки
Інституту педагогічної освіти
і освіти дорослих імені Івана Зязюна
НАПН України

Схвалено:

Вченою радою
Інституту педагогічної освіти
і освіти дорослих імені Івана Зязюна
НАПН України
Протокол № 13 від 28.12.2020 р.

Київ – 2020

Пояснювальна записка

Програму курсу «Професійна компетентність андрагога» розроблено на основі компетентнісного, андрагогічного, особистісно-діяльнісного та іншого підходів з урахуванням індивідуальних запитів, освітніх потреб педагогічного персоналу у сфері освіти дорослого населення, тенденцій професіоналізації освіти дорослих, а також досвіду розроблення андрагогічно орієнтованих навчальних програм в Україні та зарубіжжі.

Вивчення означеного навчального курсу спрямовано на сприяння професійному й особистісному розвитку педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих, якому притаманна громадянська активність, який здатен до професійної самореалізації у суспільстві, що навчається, має прагнення до самовдосконалення у здобутті освіти впродовж життя, до професійної діяльності на користь іншим людям і суспільству в цілому. Навчальний курс передбачає набуття цільовою аудиторією знань щодо компетентнісного виміру професійної діяльності й професійного розвитку педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих, сприяння посиленню теоретичної і практичної готовності до навчання дорослого населення на основі партнерської взаємодії в умовах формальної і неформальної освіти з урахуванням специфіки інформальної освіти. Програмою передбачено розвиток когнітивних, творчих здібностей і навичок андрагогів, а також їхньої здатності до самоаналізу для перевірки власних поглядів і цінностей, для опрацювання мотиваційних, емоційних та інших концептів професійної діяльності педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих тощо.

Означений навчальний курс покликаний сприяти усвідомленню слухачами цінностей андрагогічно орієнтованої професійної діяльності, сутності професійної компетентності андрагога у поєднанні діагностичної, методичної, андрагогічної, рефлексивної та інших складових. Вивчення курсу сприятиме здійсненню цільовою групою успішної професійної андрагогічно орієнтованої діяльності в умовах формальної і неформальної освіти з дорослим контингентом здобувачів освіти, особистісному й професійному розвитку педагогічного персоналу у сфері

освіти дорослих шляхом удосконалення компетентнісного потенціалу педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників, посилення мотивації щодо професійної та навчальної діяльності, розвитку культури навчання впродовж життя, підвищення соціальної активності організаторів навчання дорослих тощо.

Мета курсу: сприяння розвитку здатності визначати місце контексту своєї професійної діяльності у сфері освіти дорослих у рамках наявного різноманіття цієї сфери, визначити свою роль як андрагога у даному контексті; розвиток професійних компетенцій цільової аудиторії на основі оволодіння знаннями й навичками у сфері освіти дорослих, усвідомлення неперервності особистісно-професійного розвитку, що сприятиме розвитку в андрагогів здатності здійснювати андрагогічно орієнтовану професійну діяльність із урахуванням специфіки цільової аудиторії.

Основні завдання навчальної дисципліни полягають у сприянні: розумінню та усвідомленню особливостей розвитку професійної компетентності педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих, її впливу на сферу професійної самореалізації андрагога в умовах формальної і неформальної освіти; набуття навичок і вмінь самостійно діагностувати та аналізувати рівні сформованості професійної компетентності; розвиток умінь планувати, організовувати, здійснювати освітній процес в умовах формальної і неформальної освіти дорослих із використанням сучасних методів і технологій організації андрагогічно орієнтованої суб'єктів освітньої взаємодії; унаочнення можливостей формальної, неформальної та інформальної освіти дорослих для професійного розвитку андрагогів; розвитку вмінь безконфліктної взаємодії у професійній діяльності; набуттю досвіду психолого-педагогічного аналізу ситуацій професійної діяльності, розвитку критичності мислення та креативних якостей, навичок передбачати наслідки своїх дій, приймати рішення (індивідуальні, колегіальні, колективні) тощо.

Цільовою групою користувачів навчального курсу є наукові, науково-

педагогічні, педагогічні працівники, менеджери закладів вищої, післядипломної освіти, педагогічний персонал закладів неформальної освіти дорослих, представники громадських організацій, майбутні педагоги, інші зацікавлені особи.

Профіль програми «Професійна компетентність андрагога»	
Обсяг Програми	60 годин (2 кредити ЄКТС)
Суб'єкти підвищення кваліфікації	Заклади вищої освіти, заклади післядипломної педагогічної освіти, наукові установи та інші юридичні особи, громадські організації.
Рівень програми	Підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників.
Мова викладання	Українська.
Цільова група	Педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники закладів вищої, фахової передвищої, професійно-технічної (професійної), післядипломної освіти, представники громадських організацій.
Мета програми підвищення кваліфікації	
Професійний розвиток, удосконалення професійної компетентності цільової групи відповідно до державної політики у галузі освіти та забезпечення якості освіти, відповідно до сучасних вимог ефективного провадження освітньої діяльності на засадах компетентнісного, інтегрованого підходів, принципів педагогіки партнерства.	
Методика навчання та оцінювання	

<p>Підходи до викладання та навчання</p>	<p>Навчання здійснюється за дистанційним і змішаним (у поєднанні очного та дистанційного) форматами.</p> <p>Дистанційний формат включає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • онлайн зустрічі у застосунках Zoom, Google Meet із використанням онлайн ресурсів, інтерактивних онлайн інструментів; • самостійну та індивідуальну роботу.
<p>Система оцінювання</p>	<p>Навчання за Програмою оцінюється (зараховано/не зараховано) за результатами тестування відповідно до рівня опанування навчальних модулів.</p> <p>Учасники отримують сертифікат (60 годин (2 кредити ЄКТС) про підвищення кваліфікації за умови успішного проходження навчання (80% правильних відповідей підсумкового тесту).</p>
<p>Програмні компетентності</p>	
<p>Інноваційна компетентність</p>	<p>Знання щодо інновацій у сфері освіти і навчання дорослих; ініціативність; відчуття цінності людської праці; усвідомлення необхідності здійснення інноваційної діяльності; прагнення до нововведень; дотримання чинних норм поведінки і моральних правил; відчуття себе частиною спільноти, участь у справах громади; вміння: брати на себе відповідальність; ініціювати зміни; діяти всупереч поширеним стереотипам; готовність і здатність до генерування принципово нових ідей, проєктування інноваційної діяльності, творчого (само)розвитку, знаходити нові рішення; готовність і здатність до подолання труднощів, пов'язаних зі змістом та організацією інноваційної діяльності; нестандартність мислення й креативність у розв'язанні та вирішенні завдань;</p>

	<p>критичне мислення, готовність до творчої діяльності щодо нововведень у близькому середовищі (заклад освіти, громада тощо); здатність до аналізу й синтезу; гнучкість і відкритість до нового, до використання сучасних форм і методів виховання та розвитку дорослих; готовність до подолання невдач і життєвих труднощів; позитивне сприйняття власного досвіду; здатність удосконалювати об'єкти, додаючи деталі; здатність до самомотивації, рефлексії, саморозвитку тощо.</p>
<p>Андрагогічна компетентність</p>	<p>Володіння: спеціальними андрагогічними знаннями, теоріями і технологіями навчання дорослих; відповідними організаторськими, проєкними, комунікативними та іншими здібностями, що уможливають вибудову життєвої траєкторії дорослих, які навчаються, у професійному та особистісному вимірах; вміннями розуміти потреби та інтереси дорослих; вміннями й навичками коригувати свою професійно-педагогічну діяльність відповідно до освітніх потреб і можливостей цільової аудиторії; здатністю систематично здійснювати свій професійний розвиток; критичним, системним мисленням, що сприяє цілісному розумінню професійної діяльності, своєї ролі та місця у системі освіти дорослих як складової освіти впродовж життя; навичками аналізу, проєктування та впровадження освітніх програм з особистісного й професійного зростання дорослих; здатністю до рефлексії, що уможливорює аналіз якості здійснення організаційної, методичної, власне викладацької діяльності; навичками організації групової та індивідуальної роботи, продуктивної комунікації; навичками активного слухання, ненасильницького спілкування (здатність попереджувати та трансформувати конфлікти, досягаючи компромісів);</p>

	<p>андрагогічно орієнтованими змістом, сучасними методами, формами організації навчання дорослих; способами мотивації цільової групи щодо ціложиттєвого навчання.</p>
<p>Емоційно-етична компетентність</p>	<p>Етичні знання (знання принципів і норм професійної етики андрагога), інтеграція загальнопрофесійних, психолого-педагогічних та етичних знань; емоційна гнучкість; комунікативні уміння (уміння педагогічного спілкування), психологічна позиція (позитивно-активна, творчо-інноваційна, відкрита позиції); толерантність; здатність вирішення конфліктних ситуацій; морально-психологічні якості (особистісна спрямованість, емоційна гнучкість, доброзичливість тощо); етичні цінності; прагнення комунікації на гуманній, демократичній основі, керуватися принципами, нормами і правилами професійної етики та етикету, стверджувати особистісну гідність кожного дорослого учня, організовувати командну та індивідуальну роботу.</p>
<p>Дослідницька компетентність</p>	<p>Знання щодо здійснення фундаментальних і прикладних наукових досліджень у сфері освіти дорослих, ціннісне ставлення й уміння здійснювати цей вид професійної діяльності; творче використання у вихованні і навчанні дорослих досвіду, отриманого під час дослідження; сформованість готовності й здатності до самостійної діяльності з розв'язування дослідницьких задач у сфері освіти дорослих і творчого перетворення дійсності на основі сукупності особистісно усвідомлених знань, умінь, навичок, ціннісних ставлень.</p>

<p>Громадянська та соціальна компетентності</p>	<p>Усвідомлення громадянськості, цінності людини (її життя, здоров'я, честі й гідності, недоторканості й безпеки); повага до прав людини, культурного різноманіття та соціальної згуртованості; лобювання інтересів спільноти, громади; відкритість і готовність до подолання упереджень і пошуку компромісів; ідентифікація себе як особистості й громадянина України; визнання цінності демократії, справедливості, рівності й верховенства права; розуміння та сприйняття загальнолюдських цінностей, здатності до толерантної поведінки громадянина / громадянки в полікультурному світі та вміння їх реалізовувати; усвідомлення громадянського обов'язку й почуття власної гідності; вміння критично мислити та брати конструктивну участь у діяльності спільноти, громади та ухваленні рішень; здатність до ефективної командної роботи, ініціювання та реалізації проєктів; виявлення чутливості до світогляду, переконань, цінностей інших людей тощо; шанобливе ставлення до досвіду й цінностей власного й інших народів, держав, релігій і культур; толерантне ставлення до життєвої позиції іншого; волонтерство; підтримка громад, громадських проєктів та ініціатив; індивідуальна активність, відхід від патерналізму; усвідомлення глобальних проблем людства і можливостей власної участі в їх розв'язанні.</p>
<p>Загальнокультурна й міжкультурна компетентність</p>	<p>Знання рідної та іноземних мов, вміння застосовувати навички мовлення та норми відповідної мовної культури; розуміння теми миру, злагоди, культурного розмаїття, толерантного ставлення до світогляду, дій і переконань інших людей; готовність до подолання негативних стереотипів, упереджень і пошуку компромісів; свідоме збереження й розвиток</p>

	<p>національної культури, повага до культур інших народів; вміння спілкуватися рідною та іноземними мовами, використовувати символіку та тексти; уміння толерантно діяти в різних життєвих ситуаціях; застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на систему індивідуальних, національних і загальнолюдських цінностей для розроблення й реалізації стратегій і моделей поведінки та кар'єри.</p>
<p>Компетентність саморозвитку та самоосвіти, навчання впродовж життя</p>	<p>Сформованість пізнавального й соціального мотивів навчання; готовність і здатність до самоосвіти впродовж життя; усвідомлення власних потреб у навчанні й готовності постійно навчатися; зорієнтованість на професійне самовдосконалення й постійний саморозвиток; уміння долати труднощі й невпевненість; мотиваційно-ціннісна установка на здійснення самоосвітньої діяльності, усвідомлення власної потреби в додаткових знаннях (на основі самопізнання, самоаналізу) та надання їм особистісного сенсу); здатність аналізувати переваги і труднощі у навчанні дорослих; пошук інформаційних джерел і ресурсів з освіти дорослих.</p>

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 2	Підвищення кваліфікації	Дисципліна за вільним вибором слухачів
Модулів – 1		

Змістових модулів – 3		
Загальна кількість годин – 60 год. – очно / дистанційно; дистанційно.		Лекції
Розподіл годин		8 год.
		Семінарські
		24 год.
		Самостійна робота
		28 год.
Вид контролю: залік		

Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Розвиток компетентностей особистості у дорослому віці: теоретичні основи

Тема 1. Актуалітети психолого-педагогічного наукового дискурсу з проблематики «компетентності» і «компетенцій». Різні підходи до трактування ключових понять.

Тема 2. Компетентнісний підхід у педагогічній освіті та освіті дорослих. Професійна компетентність персоналу у сучасному освітньому просторі. Компетентнісний підхід у процесі особистісного зростання та професійного навчання дорослих.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Андрагог як фахівець у сфері освіти і навчання дорослих: компетентнісний вимір

Тема 3. Андрагог: особливості діяльності та професійної підготовки. Професійний стандарт як затверджені в установленому порядку вимоги до компетентностей працівників, що слугують основою для формування професійних кваліфікацій; інструмент для систематизації вмінь і навичок (створення посадових інструкцій), підготовки молодих фахівців, само- та

оцінювання діяльності, підвищення кваліфікації та професійного розвитку. Кваліфікаційна характеристика професії працівника. Професія «андрагог». Корпоративний андрагог. Професійна діяльність андрагога: сутність, специфіка, вимоги. Ролі, функції, напрями професійної діяльності андрагога. Морально-етичні, правові аспекти професійної діяльності андрагога. Волонтерство як напрям діяльності андрагога. Професійна культура андрагога. Професійний імідж андрагога. Підготовка педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих в Україні. Зарубіжний досвід підготовки андрагогів. Моделі підготовки педагогічного персоналу до роботи з дорослими (академічна модель; практико орієнтована контекстна модель; касадна модель (мультиплікаційний підхід до навчання).

Тема 4. Професіоналізм андрагога: компетентнісний підхід.

Професіоналізм, професійна культура, професійна поведінка й компетентнісний стиль професійної поведінки андрагога. Сутність професійної компетентності. Професійна компетентність як єдність теоретичної і практичної готовності педагогічного персоналу здійснювати професійну діяльність у сфері освіти дорослих. Професійні та особистісні якості андрагога-новатора. Андрагогічна майстерність і професійна компетентність педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих.

Тема 5. Структура професійної компетентності андрагога.

Загальнокультурна компетентність. Нормативно-правова компетентність. Діагностична компетентність. Дидактична компетентність. Гендерна компетентність як складова професійної компетентності у контексті забезпечення гендерної рівності та подолання гендерних стереотипів в освітній практиці. Комунікативна компетентність. Комунікативні бар'єри та їх подолання. Рефлексивна компетентність. Інклюзивна компетентність. Здоров'язбережувальна компетентність. Етична компетентність. Громадянська компетентність. Компетентність педагогічного, соціального та мережевого партнерства. Управлінська компетентність. Цифрова компетентність.

Тема 6. Андрагогічна компетентність як невід'ємна складова професіоналізму педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих. Сутність і структура андрагогічної компетентності педагогічного персоналу у сфері освіти

дорослих. Діагностичний інструментарій дослідження рівнів сформованості андрагогічної компетентності педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих. Етичний аспект суб'єкт-суб'єктної взаємодії андрагога і дорослих учнів. Аналіз психолого-педагогічних ситуацій у професійній діяльності андрагога.

Змістовий модуль 3. Неперервна освіта як ресурс розвитку професійної компетентності андрагога в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти

Тема 7. Андрагог як суб'єкт освіти і навчання. Андрагоги як категорія дорослих, що навчаються. Специфіка навчання дорослої людини. Характеристики, притаманні сучасним дорослим, які навчаються. Відмінності андрагогічної і педагогічної моделей навчання.

Тема 8. Професійний розвиток, саморозвиток, самовдосконалення андрагога як складова неперервної освіти / ціложиттєвого навчання. Підвищення кваліфікації і перепідготовка фахівців у контексті освітніх потреб педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих. Можливості формальної, неформальної, інформальної освіти у неперервній освіті андрагога. Мотивація андрагога щодо професійного зростання. Професійне самовдосконалення андрагога. Самоосвіта андрагога як один із основних способів реалізації інформальної освіти.

Тема 9. Розвиток професійної компетентності андрагога засобами інтерактивних технологій навчання.

Інтерактивні технології навчання в освіті дорослих: сутність, основні характеристики, структура. Типологія інтерактивних технологій в освіті дорослих. Форми і методи інтерактивного навчання педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих. Порівняльна характеристика пасивних та активних методів навчання. Групова навчально-виховна взаємодія й технології групової роботи. Різновиди групової взаємодії. Корпоративне навчання як ресурс професійного розвитку андрагога. Вітагенний досвід у навчанні андрагогів. Проектна технологія як засіб реалізації дослідно-експериментальної діяльності з професійного розвитку андрагогів.

Структура навчальної дисципліни

Назва теми	Всього годин	Лекцій	Семінарі	Практ.	Самост. робота
МОДУЛЬ I					
Змістовий модуль I.					
Розвиток компетентностей особистості у дорослому віці: теоретичні основи					
Тема 1. Актуалітети психолого-педагогічного наукового дискурсу з проблематики «компетентності» й «компетенцій».	4	-	2	-	2
Тема 2. Компетентнісний підхід у педагогічній освіті та освіті дорослих.	4	2	-	-	2
Разом за змістовим модулем I	8	2	2	-	4
Змістовий модуль II.					
Андрагог як фахівець у сфері освіти і навчання дорослих: компетентнісний вимір					
Тема 3. Андрагог: особливості діяльності та професійної підготовки.	6	2	-	-	4
Тема 4. Професіоналізм андрагога: компетентнісний підхід.	6	-	4	-	2
Тема 5. Структура професійної компетентності андрагога.	21	-	12	-	9
Тема 6. Андрагогічна компетентність як невід’ємна складова професіоналізму педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих.	3	2	-	-	1
Разом за змістовим модулем II	36	4	16	-	16
Змістовий модуль III.					
Неперервна освіта як ресурс розвитку професійної компетентності андрагога в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти					
Тема 7. Андрагог як суб’єкт освіти і навчання.	6	2	2	-	2
Тема 8. Професійний розвиток, саморозвиток, самовдосконалення андрагога як складова неперервної освіти / ціложиттєвого навчання.	6	-	2	-	4
Тема 9. Розвиток професійної компетентності андрагога засобами інтерактивних технологій навчання.	4	-	2	-	2
Разом за змістовим модулем III	14	2	6	-	8
Усього годин	60	8	24	-	28

Теми лекцій

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин
1	Професійна компетентність педагогічного персоналу у сучасному освітньому просторі.	2
2	Професійна діяльність андрагога: сутність, специфіка, вимоги.	2
3	Андрагогічна компетентність педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих.	2
4	Андрагог як суб'єкт освіти і навчання.	2
Разом		8

Теми семінарських занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Професійна поведінка й компетентнісний стиль професійної поведінки андрагога.	2
2	Провідні функції і напрями діяльності, вимоги до андрагога.	2
3	Волонтерство як напрям діяльності андрагога.	2
4	Нормативно-правова компетентність андрагога.	2
5	Громадянська компетентність андрагога.	2
6	Інклюзивна, здоров'язберезувальна компетентності андрагога.	2
7	Етична компетентність андрагога. Гендерна компетентність андрагога.	2
8	Комунікативна компетентність андрагога. Комунікативні бар'єри та їх подолання.	2
9	Цифрова компетентність андрагога.	2
10	Професійна підготовка андрагогів в Україні.	2
11	Андрагог як суб'єкт інтерактивної взаємодії у навчанні.	2

	Порівняльна характеристика пасивних та активних методів навчання.	
12	Корпоративне навчання як ресурс професійного розвитку андрагога.	2
Разом		24

Теми для самостійного опрацювання

№ з/п	Теми, передбачені для самостійного вивчення	Кількість годин
1	Актуалітети психолого-педагогічного наукового дискурсу з проблематики «компетентності» і «компетенцій». Різні підходи до трактування ключових понять.	2
2	Морально-етичні, правові аспекти професійної діяльності андрагога.	2
3	Професійний імідж андрагога. Професійна культура андрагога. Професійні та особистісні якості андрагога-новатора.	2
4	Загальнокультурна компетентність андрагога.	1
5	Андрагогічна компетентність. Дидактична компетентність андрагога.	3
6	Рефлексивна, діагностична компетентності андрагога.	2
7	Компетентність педагогічного, соціального та мережевого партнерства.	2
8	Управлінська компетентність андрагога.	2
9	Мотивація андрагога щодо професійного зростання, самовдосконалення.	2
10	Професійний розвиток андрагога в умовах неформальної та інформальної освіти. Професійні мережі та їх значення.	2
11	Самоосвіта андрагога як один із способів реалізації інформальної освіти.	2

12	Розвиток професійної компетентності андрагога засобами інтерактивних технологій навчання.	2
13	Проектна технологія як інструмент реалізації дослідно-експериментальної діяльності з професійного розвитку андрагога.	2
14	Професійна підготовка андрагогів у зарубіжжі. Моделі підготовки педагогічного персоналу до роботи з дорослими (академічна, практико орієнтована контекстна, каскадна).	2
Разом		28

Самостійна робота здобувачів¹

Опрацювання лекційних, презентаційних матеріалів.

Самостійне вивчення окремих тем і питань на основі наукової, навчально-методичної та іншої літератури.

Підготовка до тестування, підготовка до заліку.

До самостійної роботи також належать творчі й індивідуальні навчально-дослідні завдання:

✓ підготовка реферативних матеріалів з актуальної проблематики з елементами наукового дослідження з подальшою презентацією його результатів;

✓ збір і систематизація джерел щодо конструктивних ідей зарубіжного досвіду розвитку професійної компетентності педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих, що передбачатиме складання міні-показників анотованої бібліографії опрацьованих праць;

✓ написання есе;

✓ складання глосарію;

✓ підготовка презентацій (PowerPoint);

✓ аналіз відеоматеріалів навчального спрямування;

✓ пошук додаткових матеріалів до тем, запропонованих програмою для

¹ Завдання для самостійної роботи здобувачів деталізуватимуться у методичних рекомендаціях автора «Професійна компетентність андрагога» (2022).

вивчення тощо.

Індивідуальні завдання

Написання есе, створення презентацій, укладання глосарію тощо.

Теми для написання есе

Напишіть твір-есе на одну із запропонованих тем:

1. Дисципліна «Професійна компетентність андрагога»: очікування щодо вивчення, практичне значення.
2. Андрагог: професія, покликання.
3. Вимоги до сучасного андрагога.
4. Діалоги, що відображають техніки подолання супротиву гендерній рівності в освіті дорослих.
5. Професійний стандарт за професією «Андрагог»: значення для професіоналізації педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих.
6. Специфіка функцій, цілей і змісту професійної підготовки андрагогів.
7. Спільне і відмінне у тенденціях професійної підготовки педагогічного персоналу для сфери освіти дорослих в Україні та зарубіжжі.

Завдання, запитання для дискусій

1. У чому полягає місія андрагога?
2. Сформулюйте універсальні принципи андрагогічно орієнтованої професійної діяльності педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих.
3. Складіть «Табу андрагога» (початкова фраза – «В освітньому процесі, спрямованому на особистісно-професійний розвиток дорослих осіб, я ніколи не буду...»).
4. На основі знань про ролі та функції андрагога, з урахуванням досвіду професійної діяльності, прокоментуйте висловлювання Джона Леббока, британського енциклопедиста, банкіра, політика, археолога, біолога, письменника-мораліста: «Для успіху в житті вміння спілкуватися з людьми є

набагато важливішим, ніж наявність таланту». Обґрунтуйте Вашу позицію у контексті комунікативної компетентності андрагога.

5. Обґрунтуйте актуальність неперервної освіти андрагога.

6. Лекції (виступи) яких відомих митців, науковців, громадських діячів, політиків, бізнесменів ви б хотіли прослухати й чому? Якими є Ваші очікування щодо цих виступів у контексті впливу на вас як андрагога?

Підтвердіть або спростуйте судження (відповідь аргументуйте):

1. У широкому розумінні компетентність трактується переважно як ступінь соціальної та психологічної зрілості людини, що передбачає певний рівень психічного розвитку особистості, психологічну готовність до певного виду діяльності та забезпечує індивіду можливість успішно функціонувати в суспільстві й інтегруватися в нього. У вузькому розумінні це поняття розглядається як діяльнісна характеристика, міра інтегрованості людини в діяльність, що передбачає певну світоглядну спрямованість особистості, ціннісне ставлення до діяльності тощо.

2. За Юнгом, багато педагогів вважають себе здатними до виховання інших, але при цьому самі не є особистостями. Спостерігається такий парадокс: фахівець, який здобув педагогічну освіту, «вже приречений бути компетентним» у навчанні й вихованні інших, хоча невідомо, якою особистістю він є сам і чи буде він впродовж життя розвивати власну індивідуальність. Тому цікавою є думка, що педагогів можна розрізняти як тих, хто здобув педагогічну освіту за професією, і тих, хто здійснює професійну діяльність за покликанням. Педагог-професіонал, за Юнгом, це той, хто став ним за покликанням, і свій професійний шлях розглядає як шлях розвитку й саморозвитку. Це шлях пошуку і творчого «самостворення» (Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник. К.: ВД «ЕКМО», 2011. С. 76).

3. Будь-який фахівець, який працює у сфері освіти і навчання дорослих, є андрагогом.

4. Андрагог є й виконавцем адміністративних, методичних та інших розпоряджень й рекомендацій, й професіоналом, готовим і спроможним (у педагогічних цілях) виходити за межі нормативних вимог.

5. Андрагог має виконувати свою місію з повагою до життя, гідності та особистості кожного здобувача освіти.

6. Дотримання етичних принципів сприяє розв'язанню професійних завдань відповідно до етичних норм, захист законних прав учасників освітнього процесу.

7. Педагогічна модель навчання, на відміну від андрагогічної, передбачає здобуття освіти для вирішення важливої життєвої проблеми й досягнення конкретної життєвої мети. У цій моделі учневі/студентові належить провідна роль у процесі навчання, тобто він постає як суб'єкт навчання.

8. Необхідною умовою неперервної освіти андрагога є вміння вчитися впродовж життя, що передбачає здатність до пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових умінь і навичок, організації навчання (власного і колективного), зокрема через ефективне керування ресурсами та інформаційними потоками, вміння визначати навчальні цілі та способи їх досягнення, вибудовувати освітньо-професійну траєкторію, оцінювати власні результати навчання тощо.

9. Креативність є однією з важливих вимог до андрагога, що ґрунтується на сформованості нестандартного мислення, володінні інноваційною освітньою стратегією й тактикою, гнучкості в адаптації до змін у змісті, умовах професійної діяльності тощо.

Орієнтовний перелік питань для самоконтролю

1. Вимоги до сучасного андрагога.
2. Професійна компетентність андрагога: сутність, структура.
3. Професійні та особистісні якості андрагога-новатора.
4. Професійні ролі андрагога.
5. Професійна відповідальність, толерантність, етика андрагога.
6. Імідж та етикет сучасного андрагога.

7. Ціннісний вимір професійної самореалізації андрагога.
8. Волонтерство як напрям діяльності андрагога.
9. Морально-етичні, правові аспекти професійної діяльності андрагога.
10. Нормативно-правова компетентність андрагога.
11. Загальнокультурна компетентність андрагога.
12. Андрагогічна компетентність педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих.
13. Діагностичний інструментарій дослідження рівнів сформованості андрагогічної компетентності педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих.
14. Комунікативна компетентність андрагога. Комунікативні бар'єри та їх подолання.
15. Діагностична компетентність андрагога.
16. Дидактична компетентність андрагога.
17. Рефлексивна компетентність андрагога.
18. Громадянська компетентність андрагога.
19. Здоров'язбережувальна компетентність андрагога.
20. Інклюзивна компетентність андрагога.
21. Етична компетентність андрагога.
22. Гендерна компетентність андрагога.
23. Компетентність педагогічного, соціального та мережевого партнерства.
24. Управлінська компетентність андрагога.
25. Цифрова компетентність андрагога.
26. Діагностика професійного розвитку андрагога.
27. Мотивація андрагога щодо професійного зростання й саморозвитку: теоретичні підходи, успішні практики.
28. Можливості формальної, неформальної, інформальної освіти у неперервній освіті андрагога.
29. Неперервна освіта андрагога: пріоритетні напрями розвитку.
30. Професійне самовдосконалення андрагога. Самоосвіта андрагога як

один із способів реалізації інформальної освіти.

31. Вітагенний досвід у навчанні андрагогів.

32. Корпоративне навчання як ресурс професійного розвитку андрагога.

33. Самоосвіта: потенціал для професійного зростання андрагога.

34. Підготовка педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих в Україні.

35. Зарубіжний досвід підготовки андрагогів. Моделі професійної підготовки педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих.

Критерії результатів навчання

Знання: знати предмет і значення дисципліни «Професійна компетентність андрагога»; зміст основних понять курсу; основні засади компетентнісного підходу в освіті дорослих; вимоги до особистісних і професійних якостей науково-педагогічного, педагогічного, наукового працівника; види професійної діяльності педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих; структуру професійної компетентності андрагога; значення андрагогічної майстерності; сутність професійної етики андрагога; особливості самоосвіти й самовдосконалення андрагога; андрагогічні основи професійного розвитку особистості.

Уміння: використовувати андрагогічні знання у вирішенні професійних задач; реалізовувати на практиці принципи діяльності андрагога; визначати особливості професійної компетентності андрагога; обґрунтовувати рольові позиції і функції андрагога; аналізувати професійну діяльність з урахуванням положень андрагогічного підходу; ефективно планувати та організовувати освітню, просвітницьку діяльність; добирати, використовувати відповідні форми, методи та засоби навчання в умовах формальної і неформальної освіти; самоорганізовуватися задля постійного самовдосконалення, професійного розвитку; організовувати / створювати сприятливе безпечне освітнє середовище для конструктивної взаємодії суб'єктів освітнього процесу; здійснювати рефлексію, оцінювати можливості (свої і тих, хто навчається); виявляти

креативність, творчу активність; самостійно навчатися тощо.

Навички: застосування понятійного апарату андрагогіки у професійній діяльності; використання різних способів взаємодії з дорослою аудиторією в процесі навчання; володіння технологіями навчання дорослих; використання андрагогічних знань для аналізу проблем освітнього, соціального спрямування, вирішення професійних і соціальних завдань; конструктивної взаємодії дорослих людей, що мають різний соціальний статус, яким притаманні різні переконання, культурні та інші цінності тощо; толерантної взаємодії у міжособистісному спілкуванні; критичної рефлексії щодо професійної діяльності; стресостійкості; красномовства і переконання; бути відкритими до інших людей, інновацій; оцінювання рівнів професійного розвитку андрагогів на компетентнісних засадах, фактів і подій у сфері професіоналізації андрагогів, професійної самореалізації тощо.

Вивчення дисципліни *забезпечить готовність і здатність:*

- професійно пояснювати феномен освіти впродовж життя, обґрунтовувати її роль у житті людини;
- виявляти глибокі знання й розуміння сутності організації освітнього процесу у закладах формальної і неформальної освіти дорослих;
- організовувати й здійснювати ефективну роботу самостійно і в команді;
- отримувати результати в умовах обмеженого часу;
- відповідально ставитися до професійних обов'язків;
- дотримуватися професійної етики й основних засад академічної доброчесності;
- аналізувати власний досвід роботи, здійснювати самоконтроль, самооцінку, саморегуляцію, виявляти і долати недоліки;
- підвищувати власний професійний рівень, удосконалювати кваліфікацію;
- уміти аналізувати досвід роботи, здійснювати самоконтроль, самооцінку, саморегуляцію, долати перешкоди в професійній діяльності;
- аргументувати власні судження, професійні позиції;

- застосовувати наукові знання в освітній діяльності;
- формулювати судження про значення, результати своєї професійної діяльності з урахуванням соціальних, професійних, етичних факторів;
- аргументовано пояснювати, оцінювати й співставляти тенденції, педагогічні інновації, теоретичні й практичні здобутки у сфері професіоналізації андрагогів.

Основні підходи до вивчення дисципліни. Методи навчання

Вивчення дисципліни ґрунтується на партнерській співпраці викладачів і здобувачів освіти, андрагогічному, особистісно орієнтованому, особистісно діяльнісному підходах, принципах систематичності, послідовності навчання тощо.

Методи навчання: словесні, наочні, практичні, дослідницькі, проблемно-пошукові, дедуктивні, синтезу та аналізу, методи стимулювання інтересу до навчання (навчальні дискусії; розв’язання педагогічних ситуацій; створення ситуацій пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод аналогій) тощо.

Формат навчання

Blended Learning – викладання навчальної дисципліни передбачає поєднання традиційних форм аудиторного навчання з елементами дистанційного навчання, в якому передбачено використання сучасних інформаційних технологій, комп’ютерної графіки, аудіо та відео матеріалів, онлайн консультацій тощо. Можливий формат очний (*offline / Face to face*), дистанційний (*online*).

Система оцінювання та вимоги

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку

90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання. Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в навчально-методичній карті.

Рівень знань умінь і навичок з дисципліни оцінюється за чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»):

«відмінно» – здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно, аргументовано його викладає під час усних виступів і письмових відповідей, глибоко, всебічно / вичерпно розкриває зміст теоретичних питань і виконує практичні завдання, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу;

«добре» – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів і письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань і виконує практичні завдання, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Водночас у висвітленні деяких питань бракує достатньої глибини та аргументованості суджень, здобувач припускається окремих несуттєвих неточностей і незначних помилок;

«задовільно» – здобувач у цілому володіє навчальним матеріалом, фрагментарно, без належної аргументації та обґрунтування, викладає його

основний зміст під час усних виступів і письмових відповідей, без використання необхідної літератури, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності й помилки;

«незадовільно» – здобувач не орієнтується у базовому навчальному матеріалі, не в змозі викласти сутність основних питань під час усних виступів і письмових відповідей.

Методи контролю:

✓ Поточний контроль:

- під час практичних занять (усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль);

- за виконанням самостійної роботи (есе, глосарій, презентація тощо).

✓ Підсумковий контроль (залік).

Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, семінарських занять. Форма проведення поточного контролю під час навчальних занять з дисципліни – усне опитування, презентація індивідуального завдання, виконання завдань для самостійної роботи тощо. Усне опитування проводиться за допомогою методів бесіди, мозкового штурму, взаємоопитування тощо. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному освітньому рівні або на окремих його завершальних етапах. Підсумковий контроль включає залік відповідно переліку питань, розроблених викладачем. У письмовому підсумковому опитуванні можуть використовуватися тести тощо. Результати поточного та підсумкового контролю визначаються оцінками «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

При визначенні рейтингу здобувача враховуються бали, які він отримує під час семінарських занять і за самостійну роботу. Бали за поточну навчальну діяльність визначаються як сума всіх отриманих під час навчальних занять балів, розділена на кількість отриманих оцінок та помножена на коефіцієнт 12, що становить не більше 60 сумарної оцінки за результатами вивчення дисципліни.

Бали за підсумками проведення заліку визначаються як сума всіх отриманих під час навчальних занять балів, розділена на кількість отриманих оцінок і помножена на коефіцієнт 8, що становить не більше 40 балів сумарної оцінки за результатами вивчення дисципліни.

Література

Основна

1. Аніщенко О.В. Зарубіжний досвід підготовки андрагогів: аналіз дисертаційних досліджень у галузі педагогічних наук в Україні. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр. / [редкол. Л.Б. Лук'янова (голова), Аніщенко О.В. (заступник голови) та ін.]; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. Київ, 2020. Вип. 2 (18). С. 129-138. DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(18\).2020.131-150](https://doi.org/10.35387/od.2(18).2020.131-150)

2. Аніщенко О.В. Професійна підготовка андрагогів: обґрунтування доцільності в контексті професіоналізації освіти дорослих в Україні. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: педагогіка. 2017. №2 (19). С. 155-163. <https://lib.iitta.gov.ua/710537>

3. Аніщенко О.В. Розвиток цифрових компетенцій педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих – актуалітет педагогічної науки і практики. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. праць. К.; Вінниця: ДОВ „Вінниця”, 2020. Вип. 55. С. 206-214. <https://lib.iitta.gov.ua/726264/>

4. Баніт О.В. Аналіз структурних компонентів андрагогічної компетентності фахівців з розвитку персоналу у сфері корпоративної освіти. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр. / [редкол. Л.Б. Лук'янова (голова), Аніщенко О.В. (заступник голови) та ін.]; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, 2020. №2 (18). С. 54-65. [https://doi.org/10.35387/od.2\(18\).2020.54-65](https://doi.org/10.35387/od.2(18).2020.54-65)

5. Баніт О.В. Функції і ролі андрагога в умовах формальної та неформальної освіти. Профорієнтація: стан і перспективи розвитку: збірник

матеріалів X Всеукраїнських психолого-педагогічних читань, присвячених пам'яті Бориса Олексійовича Федоришина (18 травня 2020 р., м. Київ). Київ: ШКОЛА імені Івана Зязюна НАПН України, 2020. С. 5–8. <https://lib.iitta.gov.ua/720522/>

6. Васянович Г.П. Педагогічна етика: навч. посіб. К.: Академвидав, 2011. 256 с.

7. Головань М.С. Професійна компетентність викладача вищого навчального закладу. Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія. Збірник статей. Ялта: РВВ КГУ, 2014. Вип. 44. Ч. 3. С. 79-88. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/53062/2/Golovan_Competence.pdf

8. Дубасенюк О. А., Самойленко О. А. Основи андрагогіки (для фахівців у галузі освіти дорослих): навч.-методичний посібник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2020. 256 с. <http://eprints.zu.edu.ua/31429/>

9. Ізбаш С.С. Конспект лекцій з дисципліни «Андрагогіка» для студентів спеціальності 073 «Менеджмент», спеціалізації «Управління навчальним закладом» спеціальності: «Педагогіка вищої школи» за предметними спеціалізаціями денної і заочної форм навчання. Мелітополь: МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2016.

10. Ізбаш С.С. Робоча програма навчальної дисципліни «Андрагогіка» для студентів спеціальності 073 «Менеджмент», спеціалізації «Управління навчальним закладом» спеціальності: «Педагогіка вищої школи» за предметними спеціалізаціями денної і заочної форм навчання. Мелітополь: МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2016.

11. Ізбаш С.С., Усатий В.С. Компетентність «навчатися впродовж життя» як складова андрагогічної підготовки майбутніх магістрів освіти. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка, 2018, №1 (20). С. 224-232. <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/4440/>

12. Лук'янова Л. Андрагог – соціальний посередник в інформаційно-освітніх процесах дорослої людини. Професійне становлення особистості. 2013. №2. С. 20-26. <https://lib.iitta.gov.ua/7735/>

13. Лук'янова Л.Б. Андрагогічна модель навчання: головні аспекти та оптимальні умови використання. Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи. 2012. С. 471-478. <https://lib.iitta.gov.ua/8904/>

14. Лук'янова Л.Б. Підготовка педагогічного персоналу для роботи з дорослими: теоретичний і методичний аспекти: монографія. К.: ІПОД НАПН України, 2016. 256 с. <https://lib.iitta.gov.ua/710017>

15. Лук'янова Л.Б. Підготовка педагогічного персоналу для роботи з дорослими: досвід Польщі для України. Імідж сучасного педагога. 2018. №6 (183). С. 7–13. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2018-6\(183\)-7-13](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2018-6(183)-7-13)

16. Лук'янова Л., Павлов І. Сутнісний аналіз андрагогічної моделі М. Ноулза та доцільність її використання у сучасній практиці навчання дорослих. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр.; [редкол. Л.Б. Лук'янова (голова), Аніщенко О.В. (заст. гол.) та ін.]; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. К.; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2020. Вип. 1 (17). С. 9-19.

17. Лунячек В. Компетентнісний підхід як методологія професійного розвитку працівника освіти. Нова педагогічна думка. 2020. Том 102. №2. <https://doi.org/10.37026/2520-6427-2020-102-2-37-45>

18. Огієнко О.І. Андрагогічна компетентність педагога: традиції та інновації у зарубіжному досвіді. Освіта впродовж життя: вимоги часу Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. Київ, 2012. С. 194-198. <https://lib.iitta.gov.ua/3055/>

19. Огієнко О. І. Підготовка андрагогів в зарубіжних країнах: навчальна програма (для здобувачів ступеня доктора філософії на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти у галузі 01 «Освіта» за спеціальністю 011 «Науки про освіту»). Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана

Зязюна НАПН України, 2019. 36 с. <https://lib.iitta.gov.ua/718946>

20. Огієнко О. І., Литовченко І. М. Андрагогічна модель навчання: американський контекст : монографія. К.: Центр учбової літератури. 2013. 234 с.

21. Постригач Н.О. Особливості застосування каскадного підходу в освіті дорослих Грецької Республіки. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. 2019. №2(16), С. 166-176. [https://doi.org/10.35387/od.2\(16\).2019.166-176](https://doi.org/10.35387/od.2(16).2019.166-176)

22. Прийма С., Балута В. Формування андрагогічних компетентностей майбутніх магістрів педагогічної освіти у процесі професійно-педагогічної підготовки. Професійна і неперервна освіта: польсько-український науковий щорічник / за ред. Тадеуша Александера та ін. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie, 2018. № 3. S. 263-285. http://www.aps.edu.pl/media/3404611/eziu_3-2018_all.pdf

23. Професійно-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: навчальний посібник; за ред. І.Л. Холковської. Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2017. 144 с. <http://surl.li/ehuaq>

24. Самодумська О. Фахова діяльність андрагога в умовах неформальної освіти. Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця (НПК-2018): матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 6–7 грудня 2018 р., м. Суми : у 2-х ч. / МОН України, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка та ін.; [ред. рада: Ю.О. Лянной, В.І. Шейко, О.В. Семеніхіна]. Суми: ФОП Цьома С. П., 2018. Ч. 1. С. 128–129. <http://repository.sspu.sumy.ua/handle/123456789/7043>

25. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. К.: ВД «ЕКМО», 2011. 324 с. https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/osvitology/book_sisoeva-internet.pdf

26. Сорочан Т.М. Місія та функції андрагогів у системі післядипломної педагогічної освіти. Післядипломна освіта в Україні. 2012. № 2 (21). С. 92 – 96.

27. Тимчук Л. Основи андрагогіки: навчальний посібник. Чернівці: Видавничий дім «РОДОВІД», 2014. 244 с.

28. Curriculum globALE. Global curriculum for Adult Learning & Education / Authors (2nd Edition): M. Avramovska, T. Czerwinski, S. Lattke [Published by: Institute for International Cooperation of the German Adult Education Association (DVV International); German Institute for Adult Education Leibniz Centre for Lifelong Learning (DIE). DVV International, DIE ; Warlich Mediengruppe, 2015. 43 p. https://www.dvv-international.de/fileadmin/files/Inhalte_Bilder_und_Dokumente/Materialien/Curriculum_globALE/Curriculum_globALE_2nd_Edition_English.pdf.

Додаткова

1. Адорно Т. В. Табу на покликання вчителя. Філософія освіти. 2020. № 26(2). С. 168-187. <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2020-26-2-12>

2. Аніщенко О.В. До питання про стан і перспективи підготовки андрагогів в Україні. Історико-педагогічні студії: Науковий часопис / гол. ред. Н.М.Дем'яненко. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2020. Вип. 13-14 [VI Морозівські читання]. С. 12-16. http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/33263/1/Anishchenko_12-16.pdf

3. Аніщенко О.В. Концепція розвитку неформальної освіти дорослих в Україні. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр. / [редкол. Л.Б. Лук'янова (голова), Аніщенко О.В. (заст. гол.) та ін.]; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. К., 2019. Вип. 1 (15). С. 20-39. DOI: [https://doi.org/10.35387/od.1\(15\).2019.20-39](https://doi.org/10.35387/od.1(15).2019.20-39) ;

4. Бялик О. В. Професійно-педагогічна компетентність викладача закладу вищої освіти: навч. посіб.; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань: Візаві, 2020. 127 с.

5. Дубасенюк О.А. Андрагогічна діяльність викладача вищої школи в умовах магістратури як системний об'єкт дослідження. Scientific letters of academic society of Mical Baludansky. 2018. №6 (3) С. 37-41. <http://eprints.zu.edu.ua/28856/>

6. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач

Н.П. Наволокова. Х.: Вид. група «Основа», 2009. 176 с.
https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/Navolokova_Enciclopedia.pdf

7. Избаш С.С. Андрагогіка: інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни. Мелітополь: МДПУ ім. Б. Хмельницького. 2016.

8. Компетенції викладачів вищої школи в добу змін: діагностика та аналітика (за результатами дослідження в Київському університеті імені Бориса Грінченка) / Хоружа Л., Братко М., Котенко О., Мельниченко О., Прошкін В.; [за наук. ред. Л. Хоружої]. Київ: Київський ун-т імені Бориса Грінченка, 2018. 92 с. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/25384/1/V.Proshkin_KVVSZDZ_FITU.pdf

9. Лук'янова Л. Освіта дорослих: Бібліографічний покажчик наукових праць: наукове видання / упоряд. Л. Лук'янова, Н. Ничкало, К. Годлевська; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. Вид. 2-ге, змінене і доповнене. Київ: ТОВ «ДКС-Центр», 2020. 185 с.

10. Маніфест про навчання дорослих у XXI столітті: Сила та радість від навчання. Європейська асоціація освіти дорослих, 2019. 24 с. URL: <http://www.uaod.org.ua/novini/manifest-pro-navchannya-doroslih-u-hh-stolitti/>

11. Мацкевич Ю.Р. Андрагогіка: силабус навчальної дисципліни. Запоріжжя: ЗНУ, 2021.
https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/595295/mod_resource/content/2/%D0%A1%D0%B8%D0%BB%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%81_%D0%90%D0%BD%D0%B4%D1%80%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3_2022_%D0%97%D0%B0%D0%BE%D1%87%D0%BD.pdf

12. Навчати і навчатися: як і куди зростати українському вчителю? Результати дослідження сфери підвищення кваліфікації й сертифікації у рамках спільної ініціативи руху EdCamp Ukraine і Міністерства освіти і науки України / О. Елькін, О. Марущенко, О. Масалітіна, І. Мінковська. Харків: Вид-во «Дім Реклами», 2019. 120 с. <https://www.edcamp.org.ua/teachandlearn>

13. Огієнко О.І. Сучасні тенденції професійної підготовки фахівців-андрагогів: європейський вимір. Професійна і неперервна освіта: польсько-український науковий щорічник. 2017. №2. С. 509-521. <https://lib.iitta.gov.ua/712455>

14. Скрипник М.І. 15 інноваційних ідей, що роблять ваші методики ефективними. 2020. URL: https://www.youtube.com/watch?v=8n_slc_rSNc&t=3s

15. Сорочан Т. М. Феномен педагогічної майстерності як методологія трансформації професіоналізму педагогів Нової української школи. Педагогіка і психологія. 2019. №1 (102). С. 5–13

16. Стратегія упровадження гендерної рівності та недискримінації у сфері освіти «Освіта: гендерний вимір – 2020». Проєкт. 2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2016/proekt-gendernoyi-strategiyi.doc>

17. Технології професійного розвитку педагогів в умовах формальної і неформальної освіти: практичний посібник / М.П. Вовк., Г.І. Сотська, Н.О. Філіпчук, Ю.В. Грищенко, С.О. Соломаха, Л.Ю. Султанова, Н.С. Гомеля. К.: Талком, 2019. 320 с. <https://lib.iitta.gov.ua/718746/>

18. Технології професійного розвитку педагогів: методичний poradnik / Сорочан Т.М., Скрипник М.І., Ніколенко Л.Т., Катюк Я.Л., Сидоренко, В.В., Єрмоленко, А.Б., Ілляхова М.В., Кравчинська Т.С., Горяна Л.Г., Наумова В.Ю., Левченко В.В. Держ. вищ. навч. зал. «Ун-т менедж. освіти». К., 2016. 231 с. <https://lib.iitta.gov.ua/706933/>

19. Типова освітня програма організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладами післядипломної педагогічної освіти: Наказ МОН України №36 від 15.01.2018 р. https://drive.google.com/file/d/1mG7U91TLtuHS7aEaBW1B_MuTP5fdgIis/view

20. Хоружий Г., Хоружа Л. Конструктивний підхід у навчанні: з досвіду діяльності центрів компетентностей у європейських університетах. Вища школа. 2017. №8 (157). С. 57–68.

21. Як навчити дорослих вчитися впродовж усього життя? [Відео]. Вебінар, 2019. https://www.youtube.com/watch?v=SFxGN_kbasI

Інформаційні ресурси

Періодичні видання

Вісник післядипломної освіти. <http://umo.edu.ua/zbirnik-naukovikh-pracj-visnik-pisljadiplomnoji-osviti>

Імідж сучасного педагога. <http://isp.poippro.pl.ua/>

Інформаційні технології і засоби навчання.
<https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt>)

Неформальна освіта: кращі практики і проекти. <https://dismp.gov.ua/zhurnal-neformalna-osvita-krashchi-praktyky-i-proekty/>

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр. <http://adult-education-journal.com.ua/>

Педагогічна освіта: теорія і практика. <http://pedosv.kpnu.edu.ua/>

Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. <https://vspu.net/sit/>

Сайти установ, організацій

1. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. <http://ipood.com.ua/>

2. Міністерство освіти і науки України. <http://www.mon.gov.ua>

3. Представництво DVV International в Україні. <https://www.dvv-international.org.ua/uk/ukrajina>

4. Український відкритий університет післядипломної освіти. <https://uvu.org.ua/>

5. Українська асоціація міст, що навчаються. <http://ualc.org.ua/>

6. Українська Асоціація освіти дорослих. <http://www.uaod.org.ua>

7. American Association for Adult and Continuing Education (AAACE). <http://www.aaace.org/>

8. Electronic Platform for Adult Learning in Europe (EPALE). <https://ec.europa.eu/epale>

9. European Association for the Education of Adults (EAEA). <http://www.eaea.org>

10. European Society of Research on the Education of Adults (ESREA): <http://www.esrea.org/?l=en>

Сайти бібліотек

1. Електронна бібліотека Житомирського державного університету. Житомир. <http://eprints.zu.edu.ua/>
2. Електронна бібліотека НАПН України. Київ. <https://lib.iitta.gov.ua/>
3. Бібліотека Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Вінниця. <https://library.vspu.edu.ua/>
4. Бібліотека Сумського державного університету. Суми. <https://library.sumdu.edu.ua/uk/>
5. Бібліотека української та зарубіжної літератури. <http://www.lib.com.ua/>
6. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського НАПН України. Київ. <http://dnrb.gov.ua/ua/>
7. Дніпропетровська обласна наукова бібліотека. Дніпропетровськ. <http://www.lib.dp.ua>
8. Миколаївська обласна універсальна наукова бібліотека. Миколаїв. <http://reglibrary.mk.ua>
9. Наукова бібліотека НаУКМА. Київ. <https://library.ukma.edu.ua/>
10. Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І.І.Мечникова. Одеса. <http://libonu.od.ua/>
11. Наукова бібліотека Ужгородського національного університету. Ужгород. <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/>
12. Наукова бібліотека Хмельницького національного університету. Хмельницький. <http://library.khmnu.edu.ua/>
13. Наукова бібліотека ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Харків. <https://library.hnpu.edu.ua/#>
14. Національна бібліотека імені В.І. Вернадського. Київ. <http://www.nbuv.gov.ua/>
15. Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка. Харків. <https://korolenko.kharkov.com/>
16. Харківська обласна універсальна наукова бібліотека. Харків.

<http://www.library.kharkov.ua>

17. Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека. Хмельницький.

<http://www.ounb.km.ua/>

Тестування (фрагменти)

«Компетентність» і «компетенція» є:

- а) синонімічними поняттями;
- б) взаємозумовленими поняттями;
- в) поняттями, що мають певні відмінності у тлумаченні;
- г) протилежними за сутністю поняттями.

Динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність – це:

- а) професіоналізм;
- б) компетентність;
- в) професійна компетентність;
- г) професійна мобільність.

Єдність теоретичної і практичної готовності педагогічного персоналу здійснювати професійну діяльність у сфері освіти дорослих уособлює:

- а) професійну компетентність андрагога;
- б) педагогічну майстерність;
- в) загальнокультурну компетентність андрагога;
- г) професіоналізм андрагога.

Освітньо-кваліфікаційний рівень, досвід роботи і рівень володіння спеціальними знаннями, уміннями й навичками визначають:

- а) рівень професійного розвитку;

- б) рівень професіоналізму фахівця;
- в) рівень сформованості професійної компетентності фахівця;
- г) рівень професійної майстерності фахівця.

Теоретична компетентність (сукупність загальних і спеціальних знань, якими володіє фахівець у певній професійній сфері); практична компетентність (сукупність практичних навичок, якими володіє фахівець); професійно-важливі якості особистості (властивості особистості, сукупність яких є потенційними або актуальними здібностями до професійної діяльності); мотивація професійного вдосконалення (сукупність мотивів, які спонукають особистість до вдосконалення професійної діяльності) є складниками:

- а) професійної досконалості;
- б) професійного розвитку;
- в) професійної майстерності;
- г) професійної самореалізації.

Професійна позиція андрагога зобов'язує його ... .

- а) бути в освітньому процесі нейтральним, без чітко вираженої позиції;
- б) брати на себе відповідальність за розв'язання проблемної ситуації, доводити її вирішення до логічного завершення;
- в) не брати на себе відповідальність за розв'язання проблемної ситуації, не доводити її вирішення до логічного завершення;
- г) частково (ситуативно) брати на себе відповідальність за розв'язання проблемної ситуації і доводити її вирішення до логічного завершення.

Мотивами, потребами, ідеалами, схильностями, ціннісними орієнтаціями вирізняється такий компонент педагогічної майстерності, як:

- а) педагогічні знання;
- б) педагогічні здібності;
- в) гуманістична спрямованість;
- г) педагогічні вміння.

Сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей, трудового досвіду й норм поведінки, що забезпечують успішність професійної самореалізації з певної професії – це:

- а) освітньо-кваліфікаційна характеристика фахівця;
- б) професійно-педагогічна підготовка;
- в) професійна компетентність;
- г) педагогічна майстерність.

Здатність андрагога реагувати на зміни вимог ринку праці, умов праці для розвитку й реалізації власних можливостей у нових ситуаціях – це:

- а) професіоналізація;
- б) професійна адаптація;
- в) професійна мобільність;
- г) перепідготовка.

Усвідомлена, запланована й саморегульована самостійна пізнавальна діяльність особистості, спрямована на гармонійний розвиток та задоволення пізнавального інтересу – це:

- а) самовиховання;
- б) самовдосконалення;
- в) самоосвіта;
- г) саморозвиток.

Професійні ролі викладача (експерт, організатор, співавтор освітніх програм, наставник, консультант, фасилітатор) найбільш притаманні такій моделі навчання:

- а) моделі інтенсивного навчання;
- б) педагогічній моделі навчання;
- в) андрагогічній моделі навчання;
- г) дослідницькій моделі навчання.

Імідж андрагога – це:

- а) авторитетність особистості;
- б) престижність професії у суспільстві;
- в) образ, знакова характеристика особисті педагога, що має зовнішні прояви і внутрішній зміст, що суттєво відрізняє його від колег;
- г) символ, що відображає спрямованість особистості андрагога.

Стала особистісна якість андрагога, що виявляється у здатності до співпереживання, співчуття та гуманних вчинків стосовно будь-яких осіб, які потребують підтримки:

- а) емоційність;
- б) емпатійність;
- в) інноваційність;
- г) моральність.

Саморозвиток андрагога уособлює:

- а) набуття професійного досвіду;
- б) готовність до співпраці в команді;
- в) процес активної, послідовної, прогресивної і незворотної якісної зміни психологічного статусу особистості, можливий на певному ступені вікового розвитку, за умови сформованості механізмів саморегуляції;
- г) здатність до інноваційної діяльності.

Навчальне видання

Аніщенко Олена Валеріївна

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ АНДРАГОГА

**навчальна програма
підвищення кваліфікації
наукових, науково-педагогічних, педагогічних працівників**

Авторська редакція

Інститут педагогічної освіти
і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України,
м. Київ, вул. М. Берлинського, 9.